

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” - ШТИП
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ
GOCE DELCHEV UNIVERSITY IN SHTIP, FACULTY OF LAW
УНИВЕРСИТЕТ ИМ. ГОЦЕ ДЕЛЧЕВА, ЮРИДИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ДЕВЕТТА МЕГУНАРОДНА
НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
NINTH INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
ДЕВЯТАЯ МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

**ОПШТЕСТВЕНИТЕ ПРОМЕНИ
ВО ГЛОБАЛНИОТ СВЕТ**
SOCIAL CHANGES IN THE GLOBAL WORLD
СОЦИАЛЬНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В ГЛОБАЛЬНОМ МИРЕ

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
PROCEEDINGS
СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

ШТИП, 2022
SH TIP, 2022

УНИВЕРЗИТЕТ ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ - ШТИП
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ
Република Северна Македонија

ДЕВЕТТА МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
**ОПШТЕСТВЕНИТЕ ПРОМЕНИ ВО
ГЛОБАЛНИОТ СВЕТ**

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ

Ninth International Scientific Conference SOCIAL CHANGES IN THE GLOBAL WORLD
©2022 Copyright Goce Delchev University in Shtip, Republic of North Macedonia:
Adress: Goce Delchev University, Shtip, Faculty of Law,
Ul. Krste Misirkov bb, PO box 201,2000, Shtip, R.N. Macedonia
www.ugd.edu.mk

Печати / Print: 2-ри Август-Штип / 2-ri Avgust-Shtip

Уредници: Јорданка Галева, Милица Шутова, Наташа Донева, Ана Здравева

Технички уредник: Кире Зафиров

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”,
Скопје

316.42:34(100)(062)
316.42:32(100)(062)

МЕЃУНАРОДНА конференција “Општествените промени во
глобалниот свет” (9

;
2022 ; Штип)

Деветта Меѓународна конференција “Општествените промени во
глобалниот свет” : зборник на трудови / [уредници Јорданка Галева ...
и др.] = Ninth International scientific conference “Social changes in
the global world” : proceedings / [editors Jordanka Galeva ... и др.]
= Девятая Международная научная конференция “Социальные
изменения в
глобальном мире” : сборник материалов / [редакторы Иорданка Галева
...
и др.]. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев”, Економски факултет ; Stip
:
University “Goce Delchev”, Faculty of Law : Универзитет им. “Гоце
Делчева”, Юридически факултет, 2022. - 2 св.(372, 202) стр. : табели
;
30 см

Фусноти кон текстот. - Други уредници: Милица Шутова, Наташа
Донева,
Ана Здравева. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-904-3 (Том. 2)

а) Општествени промени -- Право -- Свет -- Собири б) Општествени
промени
-- Политика -- Свет -- Собири

COBISS.MK-ID 58040069

- All manuscripts were subject of double-blind peer review process.
- No responsibility can be accepted by the publisher or compilers for the accuracy of the information presented. The expressed opinions are of the authors and does not necessarily coincide with views of the Program Committee and the Organizational Committee of the conference
- The UDK numbers for each of the manuscripts are contained in the electronic version of the proceedings, available on: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/scow>

TABLE OF CONTENTS

LAW

Ampovska Marija COMPENSATION OF DAMAGE IN CASE OF MEDICAL MALPRACTICE IN MACEDONIAN COURT PRACTICE AND IN COMPARATIVE LEGAL SYSTEMS	17
Bojadzievska Irena EFFECTS OF OPEN DATA IN MACEDONIA.....	37
Božić Vanda, Simovic Miodrag CRIMINAL OFFENSE OF HUMAN TRAFFICKING IN CROATIA AND SERBIA.....	53
Delev Jordan, Najdova Milena THE SIGNIFICANCE OF DISCLOSURE OF INFORMATIONS AND TRANSPARENCY OF JOINT STOCK COMPANIES IN CHANGED SOCIAL CIRCUMSTANCES	73
Dimovski Darko, Obradović Nikola, Milovanović Dragana MUSLIMS IN THE PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS THROUGH THE PRISM OF FREEDOM OF RELIGION IN EDUCATION	95
Gjorgjieva Dijana, Stoileva Zorica, Gjorgjioska Emilija ON THE NEED OF MOVING THE BOUNDARIES OF THE PRINCIPLE OF PROCESS ECONOMY IN CIVIL LITIGATION.....	113
El Dessouky Mohammed LEGAL CONSIDERATION ON TEXT MESSAGES SENT VIA SOCIAL MEDIA.....	129
Ilioski Risto CONDITIONS FOR VALIDITY OF DEPRIVATION FROM THE COMPULSORY PORTION AND CONSEQUENCES.....	139
Jovanovski Zoran THE ADMINISTRATIVE – LEGAL RELATIONS IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA.....	149
Josifovic Ivica, Kambovski Igor THE PRELIMINARY RULING PROCEDURE OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION AND DIFFERENT VERSIONS OF MULTILINGUAL JURISPRUDENCE.....	165
Kadri Shahinovic Arlinda, Siljanovska Zorica NATIONAL MEASURES FOR GENDER EQUALITY AND ECONOMIC INDEPENDENCE OF WOMEN	181
Koevski Goran, Tushevska Gavrilovikj Borka, Spasevski Darko COMPARATIVE – LEGAL ASPECTS OF THE CONCEPT OF “FULL IMMUNITY OR THE REDUCTION OF THE FINE” IN COMPETITION LAW	191

Koshevaliska Olga, Maksimova Elena, Nikodinovska – Krstevska Ana VICTIMIZATION OF MIGRANTS AND REFUGEES IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA IN CRIMINAL OFFENSES, WITH A SPECIAL EMPHASIS ON HUMAN TRAFFICKING AND SMUGGLING MIGRANT	211
Kostić Miomira ECOLOGY OF CRIME AND ECOLOGICAL EXPLANATIONS IN CRIMINOLOGY	235
Krnjaić Magdalena, Zdravković Uroš, THE SINGAPORE CONVENTION - A NEW MECHANISM FOR RESOLVING INTERNATIONAL TRADE DISPUTES	249
Krstić Novak, Djurdjić Tamara SOME DISPUTABLE ISSUES CONCERNING REVOCATION OF A CONTRACT ON ASSIGNMENT AND DISTRIBUTION OF PROPERTY FOR LIFE	265
Miljković D. Strahinja THE ISSUE OF WHETHER THE PROVISION OF NON-COMPETITION CLAUSE IN THE AGREEMENT INFRINGES THE FRANCHISEE'S RIGHT OF COMPETITION	287
Nastić Maja HUMAN RIGHTS AND BUSINESS-DOES IT EVEN MATTER?.....	299
Ristov Angel ACTUAL PROBLEMS CONNECTED WITH APARTMENT PROPERTY IN THE MACEDONIAN LAW.....	315
Russo Teresa APPLICATION (AND NON - APPLICATION) OF THE DUBLIN REGULATION: WHAT CONSEQUENCES FOR THE RIGHT OF MIGRANTS?	333
Tasić Anđelija SOCIAL NETWORKS AND PROVING: NEW DILEMMAS FOR A NEW AGE	349
Todorova Biljana THE RIGHT TO UNEMPLOYMENT INSURANCE IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA.....	359
POLITICS	
Ambarkov Nikola THE ELECTORAL LIST IN THE ELECTORAL SYSTEMS OF THE COUNTRIES ESTABLISHED ON THE GROUND OF THE FORMER YUGOSLAVIA IN ONE COMPARATIVE PERSPECTIVE	389
Arnaudov Mitko THE ROLE OF SMALL STATES IN INTERNATIONAL RELATIONS AFTER THE BEGINNING OF UKRANIAN WAR IN 2022 – CASE STUDY OF NORTH MACEDONIA AND SERBIA.....	409
Baranov Nikolai CHANGING THE VECTOR OF PUBLIC DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF A TURBULENT WORLD.....	421

Ćorić Dragana
ELECTRONIC DEMOCRACY AS SOLUTION IN
“NEW NORMAL” (PANDEMIC) CIRCUMSTANCES 437

Galeva Jordanka
THE UKRAINIAN QUESTION AND BALANCE OF POWER..... 451

Ricci Fiammetta
HUMAN DEVELOPMENT AND PRINCIPLES OF
SUSTAINABILITY THROUGH THE APPROACH TO THE
CAPABILITIES OF AMARTYA SEN AND MARTHA NUSSBAUM 467

Stojanov Trajce
AGAINST POLITICAL CORRECTNESS 483

SOCIETY

Markovikj Marijana, Serafimovska Eleonora, Stanojevska Bojana
CITIZENS 'PERCEPTION OF THE ADEQUACY OF
THE INSTITUTIONS' ACTIVITIES IN TERMS OF
MENTAL HEALTH PROTECTION REGARDING CLIMATE CHANGES 495

Sasajkovski Slavko, Micanovska Ljubica
THE KEY CHALLENGES FOR MODERN CAPITALISTIC ECONOMY:
ECONOMIC-SOCIOLOGICAL AND
POLITICAL-ECONOMIC THEORIES 521

MEDIA AND COMMUNICATION

Galeva Jordanka, Koroveshovska Iskra, Majhoshev Andon
PERCEPTION OF FREEDOM OF EXPRESSION OF
MEDIA WORKERS IN THE NORTHERN AND
SOUTHERN REGION OF THE REPUBLIC OF N.MACEDONIA..... 537

Serafimovska Eleonora, Markovikj Marijana, Koneska-Vasilevska Tea
WAR, INVASION OR (MILITARY) INTERVENTION? –
SOCIAL CONSTRUCTION OF THE REALITY OF
THE RUSSIAN ATTACK ON UKRAINE IN
THE MACEDONIAN LANGUAGE MEDIA 553

AGAINST POLITICAL CORRECTNESS

Trajce Stojanov

Associate professor, Faculty of Educational Sciences,
University "Goce Delchev" - Shtip,
trajce.stojanov@ugd.edu.mk

Abstract:

This paper analyzes the term „political correctness“ and its use or rather misuse in a modern, liberal world. In general, the political correctness (or politically correct, commonly abbreviated PC), is a term used to describe language, policies, or measures that are intended to avoid offense or disadvantage to members of particular groups in society. And in this sense, there is nothing controversial in PC. But lately, becoming mainstream politics, PC turned into a tool of oppression, danger for the diversity of opinions in a democracy, and thus a form of oppression of the ruling class. From this, it becomes obviously that our analysis will be based on the Marxist theoretical framework, or more precisely neo-Marxist. We will use Jacques Rancière's understanding of the politics as a dissensus to show how PC suffocates the political itself and the very essence of politics. We will also rely on logical analysis to demonstrate some of the inherent inconsistency of political correctness. And finally, we will try to show political correctness as a dystopian, regressive concept that preserves the existing political order.

Key words: Politically correct, politics, dissensus, politics, left, right, multiculturalism

ПРОТИВ ПОЛИТИЧКАТА КОРЕКТНОСТ

Трајче Стојанов

Вонреден професор, Факултет за Образовни науки,
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
trajce.stojanov@ugd.edu.mk

Апстракт:

Трудов го анализира терминот „политичка коректност“ и неговата употреба, поточно злоупотреба во современиот либерален свет. Под политичка коректност (скратено ПК, како што ќе се користи во текстот), генерално се подразбира избегнување на јазик, политики и мерки кои се навредливи, неповолни или неприфатливи за одредена општествена група. И во оваа смисла, нема ништо контроверзно со ПК. Но, во последно време политичката коректност се претвори во официјална политика и со тоа стана средство на опресија, опасност за демократијата и алатка за доминација на владеачката класа. Од ова, веќе станува очигледно, дека трудов исходува од марксистички теориски рамки, поточно неомарксистички. Така, ќе го користиме разбирањето на политиката и

политичкото, како „дисенсус“, на современиот мислител Жак Рансиер, за да покажеме како ПК го гуши политичкото и самата суштина на политиката. Исто така, ќе се потпреме и на логичка анализа за да ја покажеме инхерентната недоследност на политичката коректност. И конечно, ќе се обидеме да ја покажеме политичката коректност како дистопичен, регресивен концепт кој го конзервира постојниот политички поредок.

Клучни зборови: политичка коректност, политика, дисенсус, левичари, десничари, мултикултурализам

Вовед: неколку примери за екстремизмот на политичката коректност

Во март 2017 година, брачниот пар Брет Вајнштајн и Хедер Хејинг, професори по еволутивна биологија на државниот факултет Евергрин (Олимпија, Вашингтон, САД), се принудени да поднесат оставка заради нивното противење на т.н. „Ден на отсуство“ (The Day of Absence). Ова е ден кога сите студенти и професори од бела раса се замолени да го напуштат кампусот, со цел промоција на правата на афроамериканците и останатите малцинства. Кога Вајнштајн се спротивставил на ова, со образложение дека тој е дискриминиран заради бојата на кожата, дошол во судир со управата на факултетот и бил принуден да даде оставка.

Ова е само еден пример како актуелниот политички наратив врши опресија врз недоминантните интелектуалци и научници, кои понекогаш се приморани да преземат и ризици по сопствените кариери, ако се спротивстават на тој наратив. Од тие причини, братот на Брет, Ерик Вајнштајн, го сковал терминот „интелектуална подземна мрежа“ (Intellectual dark web), да посочи дека интелектуалците кои денеска се спротиставуваат на официјалниот неолиберален, доминантен наратив, се принудени да „оперираат“ подземно, затоа што сите официјални, мејнстрим канали им се затворени! Во оваа мрежа на отпадници се вбројуваат невронаучникот и атеист Сем Харис, познатиот психолог од Торонто, Џордан Питерсон, како и бројни медиумски личности, како феминистката Кристина Сомерс, или радио водителот Бен Шапиро¹. Сите тие се принудени да отидат „под земја“ затоа што мејнстрим културата е доминантна и секој нивни став во тој мејнстрим политички наратив е оквалификуван како недопустлива политичка бласфемија.

Бројни се екстремите до кои може да отиде политичката коректност. Така, Дејвид Тибоду во својата книга², инструктивно поднасловена „има ли крај на лудилово“, нуди несфатливи примери на инстистирањата на политичка коректност. Имено, застапниците на политичката коректност во својот обид да ги деконструираат сите традиционални, американски вредности, според

¹ New York Times во подолг напис, насловен - „Meet the Renegades of the Intellectual Dark Web“ - ги набројува имињата на припадниците на ова интелектуално подземје:
<https://www.nytimes.com/2018/05/08/opinion/intellectual-dark-web.html> Пристапено 12.06.2022.

² Thibodaux, David (1994) *Beyond Political Correctness*.
Lafayette: Huntington House Publishing.

Тибоду, одат до несфатливи и апсурдни крајности. Така, тој наведува дека од застапниците на политичката коректност можат да се слушнат и вакви нешта: Уставот на САД е „отелотворување на супремацијата на белиот човек“, дека носењето црни капи на дипломските церемонии е расна навреда, дека црнец не може да биде расист, или дека Мона Лиза е всушност насликана „претепана“, забите од котек!?³

Една од карактеристиките на секој конзервативизам е недостаток на чувство за хумор. Тоа е доказ, дека политичката коректност од прогресивна, институционизирајќи се, се претворила во регресивна, скоро конзервативна идеолошка алатка на неолиберализмот. Илустрација за овој недостаток на хумор, се сите обиди на политичките коректни, да создатат „неневредливи“ термини за различни групи. Така, високите или ниските луѓе, политички е некоректно да се нарекуваат така, туку „луѓе со висински потешкотии“, додека дебелиите „со латерални потешкотии“, а таблата, која на англиски се нарекуваше *blackboard* (црна табла), сега е „табла за креда“.⁴

Да не зборуваме пак, за областа на сексуалноста и сексуалните односи кои под лупата на политичката коректност, целосно ги трансформираа машко-женските односи. Денеска мажите повеќе не се сигурни што можат да кажат на жена, а да не се смета за навреда. Она што порано беше додворување, сега многу лесно се смета за сексуално вознемирување. Нема универзитет во САД кој нема „прирачник“ за политичка коректност, со акцент токму на сексуалноста. Така, на пример, Антиох колеџот од Јелоу Спрингс, Охајо (Antioch College, Yellow Springs, Ohio), кодифицира „правила кои ги регулираат сексуалните интеракции“, објавени во брошура насловена „Превенција од сексуално злоставување“. Меѓу другите нешта, во тој прирачник се регулира „согласноста“ на жената за секс. Така, партнерот, т.е. мажот, мора да добие согласност и тоа не само еднаш, туку во секој „дел“ од чинот. На почетокот мора да се побара дозвола, и доколку нивото на сексуалната интимност продолжи и чинот „се развива“, во секој дел од тој чин, мора да се побара согласност и јасно уверување дека чинот е консензуален. На пример, ако двојката прво се бакнува со согласност, за да се соблечат, потребна е нова согласност, ако решат да поминат на ново ниво и имаат телесен контакт голи, тогаш мора да се добие нова согласност итн.⁵

„Заразата“ на политичката коректност, се проширува насекаде. Кимбел⁶, наведува, навистина досетливи примери на политичката коректност, од

³ Thibodaux, David (1994), Op. cit., 6-8.

⁴ Mešič, Milan (2005) „Kontroverzije oko političke korektnosti“. Revija za sociologiju, Vol XXXVI. (2005), No 3-4: 171-185, 172.

⁵ Milan, Mešič, „Kontroverzije oko političke korektnosti“, Revija za sociologiju, Vol XXXVI. (2005), No 3-4: 171-185, 175.

⁶ Kimball, Roger (2003/4) „Political Correctness Or, the perils of benevolence“, National Interest, 74, 158-166, 161.

барања на нејзините застапници, за огласите во дневните весници. Имено, за политичките коректни, некоректно е во оглас за продажба на стан/куќа, да стои „со убав поглед“, затоа што тоа ги навредува слепите, или да го рекламираат станот/куќата со фразата „на десет чекори до морето“, затоа што тоа е навреда за инвалидите. Исто како што, според нив, е политички некоректно за глувците да ја огласите вашата куќа/стан со зборовите „тивка улица.“ Ваквите примери стануваат и официјална политика на некои компании и институции. Меднумската куќа BBC, на пример, бара од своите вработени своите сопруги и сопрузи да ги нарекуваат само „партнери“, за да не имплицираат предност на хетеросексуалноста и да не ги навредат хомосексуалците.⁷

Да не зборуваме дека политичката коректност отиде до таму што почна со забрана на книги, дури и класици кои ги смета за политички некоректни. Современите застапници на политичката коректност почнаа да наликуваат на средновековното свештенство, кое имаше свој **Index Librorum Prohibitorum**. Така и денешните „политички коректнисти“ (англискиот термин е *correctniks*), прават список на забранети книги, во кои наоѓаат неприфатливи стереотипи, предрасуди и некоректности. Ох, кога само денешниве пуританци би го читале Ниче, кој според многумина е инспиратор на постмодерната, колку само би се згрозиле од него. Колку само феминистките би се згрозиле кога ќе прочитаат кај него: „Одиш кај жена? Не заборавај го камшикот!“ Колку би се згрозиле либералите кога кај него ќе прочитаат дека „Либерализмот е преобразување на човекот во стока.“ Колку би се згрозиле денешниве правни легалисти кога би прочитале кај Ниче нешто вакво: „Правда? Тоа е освета на послабите!“ И конечно, сите тие би се вцашиле од неговото тврдење: „Либералните институции престануваат да бидат либерални во моментот кога силно ќе се востановат. Кога еднаш силно ќе се зацврстат, нема посериозен и посилен непријател на слободата од либералните институции.“

Но, токму овие пасажи кај Ниче се потврда за она што ќе следи во овој текст – дека политичкото како такво, бара постојана провокација и преиспитување. Политичкото повикува на постојано преиспитување и провоцирање на воспоставениот либерален поредок, ма колку и „навредливо“ да било тоа.

Доминацијата на политичката коректност

Под политичка коректност генерално се подразбира избегнување на јазик, политики и мерки кои се навредливи, неповолни или неприфатливи за одредена општествена група. И во оваа смисла, нема ништо контроверзно со ПК. Но, во последно време политичката коректност се претвори во официјална, мејнстрим политика и со тоа стана средство на опресија, опасност за демократијата и слободата на говор, а со тоа и алатка за доминација на владеачката класа. Во трудов ќе се обидеме да укажеме на опасностите од апсолутната доминација

⁷ Milan, Mešič, „Kontroverzije oko političke korektnosti“, *Revija za sociologiju*, Vol XXXVI. (2005), No 3-4: 171-185, 176.

на политичката коректност и да го критикуваме поимот токму во рамките на наративот од кој самиот има произлезено – имено, од позициите на левите политики и постмодернизмот. Политичката коректност мора да се критикува иманентно - имено не од десничарски позиции (како што тоа главно се прави), туку токму од левичарски позиции - за токму на тој начин да се покаже инхерентната неконсистентност на политичката коректност со левичарската идеологија. Исто така, ќе се обидеме да го покажеме приоритетот на слободата на говорот, пред било која политичка коректност и особено да покажеме дека политичката коректност ја подрива самата есенција на политичкото како утописки простор и поле за „дисенсус“.

Самиот поим „политичка коректност“ први го употребувале левите движења во храбрите 60-ти и 70-ти, кога политиката била политика на „потрага по невозможното“. Левичарите од тој период го ползувале овој поим во сатирична и иронична смисла како етикета за исмевање на сите оние конзервативни и ригидни политички елементи кои ги кочеле револуционерните промени кои тогаш чукале на вратата на Европа. Но, како што ќе видиме капиталот и неолиберализмот е многу жилав и сето она што започнува да го подрива, експресно го инкорпорира во сопствениот наратив и од непријател, го претвора во катализатор на сопствениот развој. Па така, поимот „политичка коректност“ веднаш е преземен, претворен е во „сериозен“ поим и веднаш внесен во политологијата, за со него да врши терор врз слободната мисла и слободниот говор! И веќе од 80-тите, политичката коректност како концепт ве обврзува да внимавате во говорот да не би да ги навредите чувствителните групи. Обврзани сте да употребувате инклузивен, наместо ексклузивен говор, т.е. да избегнувате говор кој исклучува и осудува. Да бидеме зајадливи, тоа значи, денес треба сè да прифаќате и да се смешкате! За да не би да навредите некого. Особено не смеете да осудите некого или нешто! Освен политичката некоректност, се разбира! Неа никако не смеете да ја повредите!

Во секој случај, поимот „политичка коректност“ денес е силно вкоренет во целокупниот општествен дискурс. Медиумите, политичарите, дури и научниците се должни да бидат политички коректни. Политичката коректност стана дел од општата култура на живеење. Интересно е во чисто феноменолошка смисла, да се следи еволуцијата на еден поим, т.е. концепт: од маргинален, позитивен, до доминантен и репресивен. Тоа е често судбината на идеите кои во почетокот се прогресивни. Тоа се случува со секоја нова и прогресивна идеја – откако се востановува се претвора во деспот. Тоа е случај со секоја идеја, макар колку прогресивна и да била на почетокот – тоа е случај со просветителството, ако сакате, со либерализмот, дури и со идејата за еволуционизмот. Сите до една се имаат претворено во диктатори во оној миг кога станале мејнстрим. Веројатно, тоа е начин на нивна одмазда.

Ова е особено чудно во ерата на постмодерната која ја живееме. Затоа што, една од карактеристиките на постмодерната е отфрлање на метанаративите. Плуралитетот, мултиперспективноста, фрагментираноста, релативноста и неодреденоста, како карактеристики на постмодерната ги мразат старите метанаративи, против се сите конзервативните концепции на модерноста и вечните вредности на просветителството. Во таква „постмодерна состојба“⁸, знаењето и секој концепт не е повеќе апсолутен, туку релативен и во суштина конструиран. Поаѓајќи од ваквата претпоставка, постмодерната се обиде да ги деконструира сите востановени поими од модерната – машкоста, женскоста, патријархалноста, расата, идентитетот...

Освен политичката коректност. Само таа остана не-деконструирана, таа остана „она што конструира“. Тоа секако, рековме, е резултат на неверојатната отпорност, дури и жилавост на неолиберализмот и капитализмот. Од една страна ја живееме ерата во која паднаа сите големи нарации и метанаративи, ера во која конзервативните концепции се нападнати, старите вредности превреднувани, идеологиите мртви... а од друга страна продолжува да доминира „вечната“ наратија на неолиберализмот која има неверојанто жилава способност во себе да ја интегрира секоја прогресивна идеја и да ја претвори во алатка за сопствено одржување, во алатка за конзервирање на постојниот економски и политички поредок. Така се случи и со поимот „политичка коректност“ – од концепција која токму во постмодерен дух требаше да го разложи, да го денконструира, дури и да го дезавуира стариот поредок, да ги обезличи востановените стари поими и односи како средства за опресија – тој се претвори во опресор. И чудно, ерата која требаше да ги сруши сите диктатури, ја востолчи диктатурата на политичката коректност, како една од клучните алатки за петрификација на постојниот неолиберален поредок!

Политичкото како дисенсус: една можна теориска основа за критика на политичката коректност.

А политичкото, кое отсекогаш било утописко, е поле на дисенсус. Политичкото постои, затоа што заедничкото е поделено, не затоа што е унифицирано, или како што би рекол Рансиер „Политичката заедница, во својата суштина е заедница која е структурно поделена, и тоа не помеѓу диврегентните интересни групи или мислења, туку поделена во однос на самата себе.“⁹ Политиката е процес, тврди Рансиер, кој истовремено ја негира секоја основа врз која може да се формира некаква позитивност или чистота, јасност. За него, вистинските политички или уметнички активности секогаш вклучуваат форми на иновации кои ги „кинат“ телата од нивните веќе доделени места, ја отргнуваат слободата на говор и изразување од секаква редукција до

⁸ Жан-Франоса Лиотар, *Постмодерна состојба*, Аз-Буки, Скопје, 2007.
⁹ Jacques Rancière (2010), *The Thinking of Dissensus: Politics and Aesthetics*, London/New York: Continuum International Publishing Group, 188.

функционалност. Политичкото и уметничкото се креативни форми кои не можат да се редуцираат на просторно-временскиот хоризонт и на дадениот фактицитет. Со други зборови, „нарушувањето“, потресот што тие го предизвикуваат не е само преуредување на односите на моќ меѓу постоечките групи; дисенсусот (несогласувањето), не е само просто институционално реаранжирање. Туку тоа е подлабоко, тоа е активност која ги пресекува формите на културна и идентитетска припадност, како и хиерархиите помеѓу дискурсите и жанровите, работејќи на воведување нови субјекти и хетерогени објекти во полето на перцепцијата. Според Рансиер, и политиката и уметноста имаат врска со преориентирање на општиот перцептивен простор и нарушување на формите на припадност.

Оттука, гледаме дека на одедна страна, овие политики на мултикултурализам и следствено, на политичката коректност, својата основа ја црпат, токму од овие пост-структуралистички философии, сепак, од друга страна, сметаме дека и критиката на истите треба да биде токму во рамките на истата таа философија. Затоа што секој напад на политичката коректност „од десно“, ќе биде разбран како напад на демократијата и политичкото како такво. Критиката на политичката коректност треба да биде во рамките од која самата таа никна. Имено, токму Рансиер, но и другите постструктуралисти, се нужната рамка за таа критика, затоа што во суштина, Рансиеровата философија, не е либерална, дури не е ни марксистичка, туку во основа анархистичка!

За Рансиер, политиката е *егалитарна*, но таа егалитарност значи политичка борба која вклучува дисенсус, несогласување; таа борба го прекинува и го трансформира она што Рансиер го нарекува „полициско работење“, таа борба ги пореметува техниките и дискурсите што ја структурираат социјалната стратификација на општествените улоги, занимања и местата во кои овие активности го добиваат своето значење. Второ, дискурзивното и практичното формулирање на политичките тактики претпоставува дека секој учесник вклучен во борбата е, способен самиот да дејствува врз нашиот свет на таков начин што ќе создаде живот што има значење.

И токму затоа, во теориска смисла, мислам дека рамката за критика на политичката коректност може да биде токму контекстот од кој истата, во голема мера како поим и политика и произлезе. Имено, Рансиер ни дозволува да размислуваме „активно“ или „креативно“ за еднаквоста во заедницата, додека либералниот егалитаризам (оној на Ролс, Нозик и другите либерални мислителите), не принудува да ја сфаќаме еднаквоста како „пасивна“. Кај Рансиер, до еднаквоста доаѓа самиот субјект, што е особено важно за критиката на политичката коректност. Во политичката коректност има огромна доза на *виктимизација* во која маргинизираните групи се само пасивни жртви, кои треба да добиваат „специјален третман.“ И тоа води до гротесктност. Затоа - уште еднаш - критиката на ПК од оваа перспектива на Рансиер,

може да е суштинска. Суштинска, затоа што постојниот либерален обид со политичката коректност да го обезбеди еднаквиот третман на сите ранливи и маргинализирани групи, на тој начин станува пасивен и објективирачки за субјектот на ослободување и еднаквост. Во денешната етаблираност на политичката коректност, нема дисенсус, таа е претворена во нормирачка алатка на моќта! Штом еднаш политичката коректност е институционализирана практика, таа ги пасивизира самите субјекти кои ги застапува, а останатите ги угнетува. Токму од теориските, постструктуралистички позиции од кои никна концептот на политичка коректност, тој се покажува логички невозможен! Затоа што е пасивен принцип, нешто што треба некому да му обезбеди еднаквост. А политичкото, во Рансиерова смисла е пред сè провокација!

Кај Рансиер, пасивната еднаквост е само распределба на нешто (права, можности, итн.) подеднакво на некого (за либералите, овој некој е поединецот). Оваа распределба ја врши друг агенс (најчесто државата), а не субјектот и во однос на така воспоставената еднаквост, предметот на распределбата останува пасивен и со тоа неполитички. Наместо тоа, Рансиер предлага активно да се размислува за поимот на еднаквост. Еднаквоста се однесува на субјектот кој самиот учествува во изедначувањето со сите други. Активната еднаквост, може да се каже, дека кај него е „правење-еднаквост“ наместо да „имање-еднаквост“, или „добивање-еднаквост“ и таа е формативна за субјектот. „Создавањето еднаквост“ е процес на субјективизација, а не само на индивидуализација. Ова е вид на еднаквост што ја карактеризира демократската политика бидејќи исходува од претпоставката дека сите се еднакви со сите други. Демократската политика се случува кога луѓето кои не се сметаат за еднакви одлучуваат да ја покажат својата еднаквост со сите други. Еднаквоста во активна смисла, значи несогласување со дистрибуцијата на еднаквост од страна на оние кои се на власт, од страна на моќта, во името на оние кои не се дел од неа. А политичката коректност, го прави токму тоа – институционализира дистрибуција на еднаквост од страна на моќта и со тоа повторно станува алатка на моќта, алатка на неолиберализмот!

За Рансиер, политиката се случува кога делот од оние кои немаат удел во општественото, т.е. политичкото, ги оспоруваат нееднаквостите во општествениот простор, нееднаквостите што раслојуваат делови од општеството според улогите засновани на пол, раса, сексуална ориентација, класа и други класификации. И од овде, гледаме дека мултикултуралноста и од неа произлезената политичка коректност, се всушност продукт од оваа постструктуралистичка, постмодерна перспектива на Рансиер, но токму и на овие основи, истата може и да се критикува. Затоа што, во оној момент кога родот, полот, сексуалната ориентација...и сите до тогаш репресирани „други“ во општеството, ќе станат официјална политика, не само што го пасивизираат субјектот кој се борел за еднаквост, туку се претвораат во алатки кои го петрифицираат и перпетуираат

истиот тој поредок против кој се бореле. Политичката коректност, во моментот кога се востановува, повторно се претвора во целат на слободата и еднаквоста. Од нешто до кое се дошло со дисенсус, се претворило во банален консенсус. За Рансиер, оние кои се исклучени, маргинализирани, кои немаат удел во политичкото, стануваат политички субјекти, само кога „нарушуваат“, кога ги кршат контингентните, или уште повеќе арбитрарни и неправедни форми на доминација и експлоатација. А барањето за политичка коректност бара молк, бара консенсус, бара тишина. Иако настанато како дел од ова нарушување, од оваа гласност на маргинизираниите групи, политичката коректност, еднаш востановена, се претвора во нова форма на доминација и експлоатација. Политиката, како што ја разбира Рансиер, се појавува во овие непрекинати чинови на дисенсус, кога индивидуите или групите ја предочуваат опресијата која им е направена и прокламираат еднаквост за секого и за сите. „*La politique*“ – политичкото во суштина е *еднаквост*, но не како еднаквост која е постулирана од државата или институциите и која таа им ја должи на граѓаните; тој институционален поредок е она што за Рансиер е „*la police*“ – полициско. И затоа, самата политичка коректност, иако е никната од ова предизвикување на хиерархиските политички општествени структури, во оној момент кога се институционализирала, политичката коректност, самата се претворила во *la police*, во она што го брани и одржува поредокот, консенсусот и не го дозволува дисенсусот! Не нешто што го нарушува поредокот, туку што го одржува.

Заклучок: политичката коректност од прогресивна до конзервативна политика

И затоа, чинам дека секој искрен, утописки политички проект треба да го направи е да удри по идејата која стои зад концептот на „политичката коректност.“ Првата тврдина која треба да се сруши, во изградбата на „новиот храбар свет“, е токму политичката коректност. Тој целат на поединецот во востановениот на општествено-политичкиот напредок, тој гробар на слободната мисла, треба да биде првата жртва принесена на олтарот на секоја искрена политика. Денес сите се навредуваат, сите од сè се навредени. Но токму тоа е идејата на политичкото – да провоцира! Демократијата е пред сè опасност, ризик и подвиг, таа не е млитаво „владеење на мнозинството“, таа не е првенствено консензус, ами пред сè и над сè храброст за дисензус, за „кавга.“

Па тоа е суштината на демократијата, тоа е аксиомата која треба да ја прифати секој кој влегол во јавниот простор. А секој еден граѓанин, како „жител“ на политичкото, е дел од јавниот простор. Поединците и различните (интересни) групи доаѓаат низ консензус само преку дисензусот на „навредите“ или поблаго, низ дијалогот, макар колку и „навредлив“ да е. Во суштина, невозможно е искрено да застапувате нешто без тоа да го „навреди“ другиот кој застапува спротивно нешто. Ако сум геј, мене ме „навредува“ ставот „против“ на оној кој

е стрејт, ако сум религиозен, ме „навредува“ исклучувањето на религијата, ако сум црн, ме „навредуваат“ белите... Но, само низ тој моќен, предизвикувачки, ако сакате и екстреман јазик на „навредите“ може да се избруси вистината. Изворното поле на политичкото е поле на дисонантното, на анархичното!

Тоа налага, повикува на постојано преиспитување и провоцирање на воспоставениот либерален поредок, ма колку и „навредливо“ да било тоа. Но, денес тешко дека ви е дозволено било што да предизвикате, веднаш ќе бидете цензурирани од вечните чувари на политичката коректност. Оти како ќе предизвикате некој востановен наратив, ако не го предизвикате во неговата крајност!? А денес тоа не ви е дозволено, крајностите се забранети. Веднаш ќе бидете осудени за противник на демократијата и либерализмот. Веднаш ќе бидете ставени во фахот на конзервативен, дури и фашист. Денес толку лесно посегнуваат по тој квалификатив на фашист и нацист, што ако некогаш дури им удри во нос вистински фашист, не би го препознале.

Но не мора да бидете левичари за да бидете политички „некоректни“. Да се биде политички некоректен, во доба на диктатура на политичка коректност е должност на секој чесен интелектуалец. Да бидеме барем чесни!

Библиографија:

1. Жан-Франоса Лиотар (2007), *Постмодерна состојба*, Скопје: Аз-Буки.
2. Jacques Rancière (2010), *The Thinking of Dissensus: Politics and Aesthetics*, London/New York: Continuum International Publishing Group.
3. Milan, Mešič, *Kontroverzije oko političke korektnosti*, **Revija za sociologiju**, Vol XXXVI. (2005), No 3–4: 171–185.
4. Kimball, Roger (2003/4) "Political Correctness Or, the perils of benevolence", **National Interest**, 74, 158–166.
5. Thibodaux, David (1994) *Beyond Political Correctness: Are There Limits to this Lunacy?*, Lafayette: Huntington House Publishers.